

**doc. dr Bojan Macuh, naučni savjetnik Evropskog defendologija centra
Banja Luka, Maribor, Republika Slovenija**

PROTESTI MLADIH U FRANCUSKOJ: ZAHTEVI ZA KVALITETNIJE OBRAZOVANJE, SOCIJALNU PRAVDU I DOSTOJANSTVENIJU BUDUĆNOST

Francusku od septembra 2026. potresa širok protestni pokret mladih, koji je počeo među srednjoškolcima u pariskom predgrađu, a zatim se proširio širom zemlje. Neposredni povod bili su loši uslovi u školama, nedostatak nastavnika i nedovoljna sredstva za obrazovanje. Protesti su se postepeno proširili na šira društvena pitanja, naročito na troškove života, nejednakost, kvalitet javnih usluga i osećaj mladih da se njihove potrebe ne uzimaju u obzir na odgovarajući način prilikom donošenja političkih odluka.

Za stručno razumevanje događaja važno je razlikovati neposredne zahteve srednjoškolaca i studenata od širih zahteva sindikata i drugih društvenih grupa koje su se pridružile protestima. Naime, nije reč o pokretu sa samo jednim ciljem, već o spoju obrazovnog, ekonomskog, socijalnog i političkog nezadovoljstva.

Koji su glavni zahtevi mladih?

Zahtevaju veći broj nastavnika, bolje uslove za nastavu, sistematsku zamenu odsutnih nastavnika i manji broj učenika u odeljenjima. Upozoravaju da zbog nedostatka zaposlenih gube časove, što neposredno utiče na njihovo znanje i obrazovne mogućnosti. Demonstranti ukazuju na dotrajale školske zgrade, nedovoljnu opremljenost, neodgovarajuće sanitarne čvorove i učionice u kojima je tokom toplotnih talasa previše vruće, a zimi previše hladno. Zahtevaju bezbedne, dostojanstvene prostore za obrazovanje, prilagođene klimatskim promenama. Srednjoškolci se protive sadašnjem sistemu upisa na fakultete putem sistema Parcoursup, koji deo demonstranata smatra netransparentnim i previše presudnim za njihovu budućnost. Zahtevaju njegovu temeljnu reformu ili ukidanje postojećeg sistema, kao i pravednije mogućnosti za nastavak studija. Studentske organizacije dodatno zahtevaju više mesta na javnim visokoškolskim ustanovama i unapređenje sistema stipendija. Mladi kritikuju duge školske dane, preopterećenost i organizaciju nastave. Deo zahteva odnosi se i na promene u školskom sistemu i veće uključivanje učenika u odlučivanje o školskom životu. U osnovi je zahtev za obrazovanjem koje ne bi bilo usmereno isključivo na rezultate i selekciju, već i na dobrobit mladih i razvoj njihovih sposobnosti. Protesti su prerasli okvire školskih problema. Mladi i drugi učesnici ukazuju na visoke troškove života, stambene probleme, nisku kupovnu moć i nejednake

moгуćnosti za uspeh. Zahtevaju delotvornije javne usluge i društveno uređenje koje mladima pruža realne mogućnosti za obrazovanje, osamostaljivanje i dostojanstven život. Deo demonstranata oštro se protivi policijskim postupcima koje smatra nesrazmernim i zahteva mogućnost da svoje zahteve izražava bez nepotrebnog nasilja ili zastrašivanja. Zbog povreda mladih i optužbi za prekomernu upotrebu policijskih sredstava, pitanje srazmernosti policijskog postupanja postalo je važan deo javne rasprave.

Protesti se i dalje nastavljaju

Dugotrajnost protesta ne može se objasniti samo nezadovoljstvom zbog uslova u školama. Uzroci su dublji i međusobno povezani. Problemi su strukturne prirode. Nedostatak nastavnika, neadekvatna infrastruktura i nejednake obrazovne mogućnosti nisu problemi koji se mogu trajno rešiti jednom vladinom odlukom. Mladi zato zahtevaju systemske promene, a ne samo privremene mere. Protesti ukazuju na krizu poverenja u institucije. Deo mladih smatra da političke vlasti ne razumeju dovoljno dobro njihovu svakodnevicu ili da na njihove probleme reaguju presporo. Protestovanje postaje način na koji grupa koja nema neposredan uticaj na sve političke odluke pokušava da privuče pažnju javnosti i postigne promene. Problematika školstva povezana je sa socijalnom nejednakošću. Kvalitet obrazovanja utiče na buduće mogućnosti zapošljavanja, prihode i društvenu mobilnost. Ako su škole u socijalno ugroženim sredinama slabije opremljene ili se suočavaju sa većim problemima zbog nedostatka kadra, mladi s pravom ukazuju na pitanje jednakih mogućnosti. Obrazovna nejednakost tako postaje širi društveni problem. Kao što možemo videti, pridružile su se i druge društvene grupe (verovatno i pristalice krajnje desnice). Sindikati i drugi demonstranti istakli su i pitanja plata, penzija, troškova života, poreske pravičnosti i finansiranja javnih usluga. Zato se svi zahtevi koji se iznose na ulicama ne mogu pripisati isključivo mladima. Reč je o široj mobilizaciji u kojoj se prepliću različiti interesi.

Francuska vlada teško kontroliše situaciju

Francuske vlasti najavile su mere za bolje obezbeđivanje zamena za odsutne nastavnike, dodatne razgovore sa srednjoškolcima i drugim zainteresovanim stranama, kao i određene mere u vezi sa troškovima života. Ipak, postoji raskorak između najava vlasti i širih zahteva demonstranata, naročito kada je reč o systemskim pitanjima finansiranja školstva i pristupa visokom obrazovanju. Važan aspekt je i nasilje. Većina demonstranata koji učestvuju u organizovanim protestima ne izražava svoje zahteve nasiljem, ali pojedine proteste obeležili su sukobi, vandalizam i povrede. Policijsko postupanje i nasilje dela učesnika dodatno su zaoštrili situaciju. Zato je potrebno razlikovati legitimne zahteve za unapređenjem javnog školstva i socijalnih uslova od postupaka koji ugrožavaju ljude ili uništavaju imovinu.

Protesti ukazuju na ...

Protesti pokazuju da škola nije samo ustanova za prenošenje znanja već i prostor društvene reprodukcije, oblikovanja identiteta i pružanja mogućnosti za društvenu mobilnost. Ako mladi smatraju da obrazovni sistem ne obezbeđuje jednake mogućnosti i da se njihovi glasovi ne čuju, nezadovoljstvo prevazilazi okvire školskih ustanova. Ono se pretvara u pitanje društvene pravde, međugeneracijske solidarnosti i legitimiteta političkih institucija. Iz perspektive sociologije mladih posebno je važno to što mladi nisu samo pasivni korisnici obrazovnih politika. Protestima nastupaju kao društveni akteri koji zahtevaju učešće u odlučivanju o svojoj budućnosti. Dugotrajnost pokreta zato ukazuje i na potrebu za delotvornijim dijalogom između mladih, škola, sindikata i državnih institucija. Protesti mladih u Francuskoj u jesen 2026. počeli su zbog loših uslova u školama, nedostatka nastavnika i nedovoljnih sredstava za obrazovanje. Njihovi glavni zahtevi su bolji uslovi za nastavu, adekvatno finansirano javno školstvo, pravedniji pristup studijama, manje preopterećenje i poštovanje prava na mirno protestovanje. Nastavkom demonstracija ovim zahtevima pridružila su se i šira pitanja socijalne pravde, troškova života i kvaliteta javnih usluga. Upravo povezanost svakodnevnih problema mladih sa širim društvenim nejednakostima objašnjava zašto se protesti ne mogu razumeti kao kratkotrajno nezadovoljstvo. Suštinska poruka pokreta jeste da mladi ne zahtevaju samo poboljšanje uslova u školskim učionicama već i veće mogućnosti da utiču na društvo u kojem će živeti, raditi i preuzimati odgovornost za budućnost. Dugoročno rešenje zato ne može da se zasniva samo na bezbednosnim merama ili privremenim finansijskim dodacima. Potrebne su pouzdane mere, otvoren dijalog i vidljiva poboljšanja koja će odgovoriti na stvarne potrebe mladih.

A šta je sa Slovenijom?

Da, slični protesti mogli bi se u budućnosti pojaviti i u Sloveniji, naročito ako bi se povećalo nezadovoljstvo mladih zbog stambenih prilika, mogućnosti zapošljavanja, troškova života, kvaliteta obrazovanja i osećaja da se njihov glas ne čuje. Širenje protesta iz Francuske u druge zemlje moguće je zahvaljujući društvenim mrežama, međunarodnoj solidarnosti i sličnim problemima mladih širom Evrope. Međutim, to ne znači da će Sloveniju zahvatiti isti talas protesta. Ključno pitanje je da li će mladi u Sloveniji svoje nezadovoljstvo prepoznati kao zajednički društveni problem i izraziti ga organizovanim delovanjem. Ako se problemi budu produbljivali, takav razvoj događaja je moguć.

